

У НУМАРЫ:

НОВЫЯ ПРАВІЛЫ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

З 1 верасня 2008 г. уводзяцца новыя правілы беларускай мовы. Грамадства даволі не адназначна ўспрыняло новыя правілы...

Працяг на стар. 4

15-ГОДДЗЮ ПЕРШАГА З'ЕЗДА БЕЛАРУСАЎ СВЕТУ ПРЫСВЯЧАЕЦЦА

Рэдакцыя бюлетэня працягвае тэму 15-годдзя "Першага з'езда беларусаў свету". У гэтым нумары інфармацыйны цэнтр "Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына" правёў апытацне сядро слынных беларусаў, якія прысутнічалі на з'ездзе. Апытацнем было зададзена трох пытанні...

Працяг на стар. 6

ЧАС РАСКІДВАЦЬ І ЧАС ЗБІРАЦЬ КАМЯНІ

Так атрымоўваецца, што ўсе нібыта ведаюць, што нехта пахаваны ў тым ці іншым месцы, але калі даходзіць да пэўнай канкрэтнай, то дакладнай інфармацыі няма. Гэтая прыкрайя сітуацыя павінна быць выпраўленая. Памяць пра выбітных беларусаў і важныя гістарычныя падзеі павінна захоўвацца...

Працяг на стар. 8

"ЗАСИВАЛЬNIКАМ БНР ПРЫСВЯЧАЕЦЦА"

"Заснавальнікам БНР прысвячаеца" – пад такім назовам 7 жніўня ў Мінску ў сядзібе партыі БНР адкрылася мастацкая выставка...

Працяг на стар. 9

БЕЛАРУСКАЯ НЯДЗЕЛЬНАЯ ШКОЛА РАСПАЧАЛА НАВУЧАЛЬНЫ ГОД Ў НЮ-ЁРКУ

Працяг на стар. 10

ЯНЫ ЗАХОЎВАЮЦЬ беларускі дух

Таварыству беларускай культуры ў Літве – 20!

У суботу, 30 жніўня, Таварыства беларускай культуры ў Літве адзначыла свой дваццацігадовы юбілей. Так, ужо два дзесяцігоддзі гэтая арганізацыя рупліва шчыруе на ніве беларушчыны і яе захавання ў Літоўскай Рэспубліцы. З кожным днём дарагая кожнаму беларусу Вільня ўсё больш і больш аддаляецца ад Беларусі, і беларуская прысутнасць менш і менш заўважная ў гэтым Вечным Горадзе. І таму з кожным разам становіцца складаней захоўваць беларускі дух гэтага месца. Але як бы там не было, у Літве ведаюць, што ёсьць беларусы не толькі як мінулае, але як і рэалія найноўшай гісторыі, дзякуючы высілкам саброя Таварыста і яго нязменнага кіраўніка Хведара Нюнькі.

20 год таму сабраліся віленскія беларусы, каб арганізавацца ў таварыства з тым, каб захаваць беларускую Вільню з яе героямі, дзеямі і мінулымі днямі. Гэта быў той час, калі рушылася імперыя і народы атрымалі магчымасць не толькі на сваё нацыянальнае самавызначэнне, але і на пабудову сваіх дзяржаў. Беларусы не засталіся ў баку. Сённяшняя Беларусь, хаця і далёкая ад Беларусі-мары, так ці іначай існуе на палітычнай мапе свету і сведчыць чалавецтву аб быцці беларусаў як нацыі. Вільня застаецца ў межах Літвы. І тут варта зазначыць, што і беларусы ўнеслі значны ўклад у здабыццё незалежнасці Літвы: 10 беларусаў узнагароджаны медалямі за ўдзел у барацьбе за самастойнасць гэтай краіны.

Ля вытокаў Таварыства стаялі: Хведар Нюнька, Лявон і Юрка Луцкевічы, Зоська Верас, Кастусь і Леакадыя Шышэй, Лявон Кароль, Аляксей Анішчык, Мікола Рулінскі і інш. Яны былі першымі пасля 50 год забыцця, хто ўзяўся за адраджэнне беларускасці ў гэтым краі.

Дзякуючы старанням ТБК у Вільні ўсталяваны помнікі на

могілках беларускіх дзеячаў, адкрыты мемарыяльныя дошкі, прысвечаныя Францішку Скарыну, Кастусю Каліноўскаму, Браніславу Тарашкевічу, Рыгору Шырме, Янку Купалу, Вацлаву Ластоўскаму, Пятру Сергіевічу, Наталлі Арсеневай, Адаму Станкевічу, Максіму Гарэцкаму... І сёння, блукаючы завулкамі старой Вільні, не толькі адчуваеш гэты беларускі дух, але бачыш і вонкавыя знакі, сляды тае слा�ўнае гісторыі.

Намаганнямі Таварыства і яго старшыні Хведара Нюнькі ў Вільні адкрыта беларуская сярэдняя школа імя Францішка Скарыны, якая лічыцца працягам Віленскай гімназіі, закрытай бальшавікамі. У Віленскім педагогічным універсітэце створана кафедра беларускай мовы.

ТБК правяло трох канферэнцыяў беларусаў Балты. Пастаянна праводзіць пікеты каля расійскай і беларускай амбасад, пратэстуючы як супраць рэжыму Лукашэнкі, так і імперскай палітыкі Расіі.

І тое, што ў гэтым годзе саброй ТБК былі запрошаны на сустрэчу з прэзідэнтам Літоўскай Рэспублікі і атрымалі віншаванні з нагоды 90-годдзя абвяшчэння БНР, сведчыць, што Літоўскі ўрад беларусаў Літвы рэпрэзентуе ў вобразе Таварыства беларускай культуры. Сяброў Таварыства прымаюць на высокім узроўні палітыкі розных краінаў. І гэта яшчэ адно прызнанне тых, хто стаіць на абароне свае мовы, гісторыі, культуры.

Таварыствам выдадзены не адзін дзесятак кніг, сабраны багаты архіў па гісторыі Беларусі і Літвы.

ТБК прыняло ўдзел ва ўсіх з'ездах беларусаў свету. Мае вельмі цесныя контакты з беларускімі дыяспарамі як блізкага, так і далёкага замежжа.

20 год – гэта цэлае пакаленне, гэта ўжо той час, каб асэнсаваць, што здзейснена і з чым ісці далей. А зроблена, як бачым, шмат:

Працяг на стар. 3

АМСТЭРДАМ (ГАЛАНДЫЯ)

Акцыю ў памяць пра гвалтоўна зніклых у Міжнародны дзень зніклых людзей, 30 жніўня, правяла грамадзянская ініцыятыва "Мы памятаем". Акцыя памяці аб Юрью Захаранку, Віктару Ганчару, Анатолю Красоўскуму, Дэмітрыю Завадскому прыйшла на цэнтральную плошчу Leidseplein і была санкцыянувана мясцовымі ўладамі.

Паводле "Мы памятаем"

НЬЮ-ЁРК (ЗША)

Дэманстрацыя салідарнасці з палітвязнямі адбылася каля будынка амбасады Беларусі ў Нью-Ёрку 16 жніўня. Беларусы віталі вызваленне Аляксандра Казуліна і патрабавалі поўнага вызвалення ўсіх палітвязняў. У акцыі бралі ўдзел актыўсты Беларуска-амерыканскага задзіночання, Згуртавання беларускай моладзі Амерыкі і арганізатары – фундацыя "Мы памятаем" і грамадская ініцыятыва "Погляд".

Паводле "Радыё Свабода"

ЧЫКАГА (ЗША)

Праходзіць выставка карцін мастака Віктара Коласа ў цэнтры "Forever Young". Мастак піша пераважна пейзажныя творы, працуячы ў традыцыйнай жывапіснай манеры. На большасці карцін – краявіды роднай Беларусі.

Калі В. Колас прыехаў у Амерыку, ён хутка пераканаўся, што ў амерыканскай, асабліва сельскай пейзажнай натуры многа агульнага з беларускай – у харкторы лірычнага настрою, прывабнасці. Сп. Колас і тут працягвае пісаць пейзажы, старавучыя прараз кампазіцыю і фарбу перадаць прыгажосць і непаўторнасць малаяўнічых амерыканскіх куткоў. Таксама выстаўляюцца і работы, напісаныя ў амерыканскі пэрыяд творчасці мастака. Адна з іх так і называецца – "Адкрыцце Амерыкі".

Пра сябе В. Колас расказвае вельмі сціпла і сцісла. Нарадзіўся ў вёсцы Высокая Гара Бярэзінскага раёна. Маляваць начаў яшчэ у раннім дзяцінстве, натхнялі творы мастакоў-класікаў XIX стагоддзя. Працаваў у сельскай гаспадарцы, старавучыя пісаць жывапіс ў свабодны ад працы час. Але ўзніклі сур'ёзныя жыццёвые праблемы, і было прынята рашэнне паехаць з сям'ёй у эміграцыю ў 2004 годзе. Зараз жыве і працуе ў адной з кампаній у Чыкагані.

Паводле газеты "Беларус"

ДАЎГАПІЛС (ЛАТВІЯ)

Сустрэча з кампазітарам і спеваком з Брэста Анатолем Мядзведзевым адбылася ў Цэнтры беларускай культуры Даўгапілса. А. Мядзведзеў напісаў музычныя творы на слова Янкі Купалы, Якуба Коласа, Уладзіміра Каараткевіча, Сяргея Ясеніна, Леаніда Філатава, ёсць у яго музычны скарбонцы і песні на вершы сучасных паэтаў. Трэба дадаць, што А. Мядзведзеў нарадзіўся і доўгі час жыў у Даўгапілсе.

Сп. Мядзведзеў пазнаёміў землякоў са сваімі новымі песнямі на вершы класіка беларускай літаратуры Максіма Багдановіча, а таксама з музычным афармленнем спектакля лялечнага тэатра "Слонік з кароткім хобатам". Затым у выкананні госця прагучалі песні як на ўласныя вершы, так і на вершы даўгаўпілскага паэта Станіслава Валодзькі.

Паводле "Латвійскага таварыства беларускай культуры "Світанак"

ЛІЕПАЯ (ЛАТВІЯ)

Свята славянскай культуры і пісьменнасці зладзіў Ліепайскі саюз украінцаў "Родина" ("Сям'я"). Свята сабрала ў вялікай зале Дома латышскага таварыства актыўісташаў нацыянальна-культурных суполак горада – беларусаў, рускіх і палякаў, а таксама ўсіх ліепайчан, каго цікавіць вытокі славянскай культуры.

Пра Сімяона Палацкага – знакамітага асветніка, паэта, перакладчыка распавядала "Мара". А салістка ансамбля беларускай песні "Паўлінка" Таццяна Данілюк пазнаёміла ліепайчан з беларускай песеннай творчасцю.

Паводле "Латвійскага таварыства беларускай культуры "Світанак"

Сустрэча са спеваком А. Мядзведзевым (Латвія)

БЕЛАСТОК (ПОЛЬШЧА)

У будынку беластоцкай чыгункі 21 жніўня адкрылася фотавыставка беларускага фатографа Аляксандра Ласмінскага "Гродна запрашае". Мерапрыемства ладзіла Генеральнае консульствы Рэспублікі Беларусь у Беластоку. Генеральны консул Рэспублікі Беларусь Міхаіл Аляксейчык сказаў для "Радыё Рацыя": "Выставка прымеркаваная да 880-годдзя Гродна і 140-годдзя гродзенскага чыгуначнага вакзала. Гэта чыгуначнікі самі дамовіліся, польскія і беларускія". Генеральны консул паведаміў, што з нагоды святкавання юбілею Гродна 13 верасня беларускі бок выступіў з ініцыятывой, каб з Беластока ў Гродна пусціць рэйкавы аўтобус, які нядына атрымалі беластоцкія чыгуначнікі. Пакуль вядуцца перамовы з Падляскай маршалкоўскай управай.

Паводле "Радыё Рацыя"

МАСКВА (РАСІЯ)

Еўрапейскі вяшчальны саюз правёў "Міжнародны фальклорны фестываль" у Маскве. Фестываль праводзіцца ўжо 29 год, але Расія прымала яго ўпершыню. Беларускія артысты выступалі на гэтым фестывалі другі раз (першы былі "Тройца"). У гэтым годзе ад Беларусі выступала спявачка Наталля Матыліцкая пад акампанемент старадаўніх дуды Алега Лук'янава.

Акрамя Беларусі ў фестывалі бралі ўдзел прадстаўнікі Расіі, Украіны, Фінляндыі, Чэхіі, Польшчы, Бельгіі, Германіі, Ірландіі, Нарвегіі, Іспаніі, Харватыі, Славеніі, Швецыі і Швейцарыі.

Паводле газеты "Звязда"

ГУЛЯЙПОЛЕ (УКРАЇНА)

Музычна-літаратурны фестываль "Дзень Незалежнасці з Махно" праходзіў 23–24 жніўня. Беларуска Наста Манцэвіч перамагла на міжнародным слэме (фестывалі альтэрнатыўнай паэзіі) на Махнофэсце. Другое месца – у беларуса Сяргея Прылуцкага. У шасцёрцы пераможцаў таксама нашы землякі Марыйка Мартысевіч і Віталь Рыжкоў.

Паводле "Еўрапейскага радыё для Беларусі"

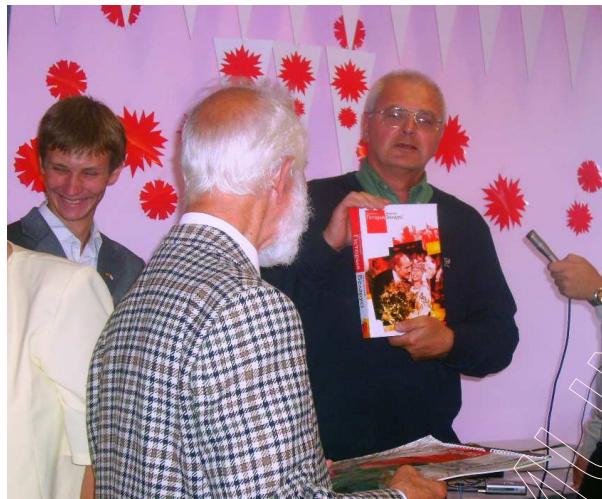
Яны захоўваюць беларускі дух

Працяг. Пачатак на стар. 1

беларусаў ведаюць, абы іх чуюць, яны навучыліся бараніць свае права і інфармаваць сусветную супольнасць аб сваіх праблемах, абы тым, што гіне нацыя, мова, культура. Таксама яны навучыліся і рабіць. Доказам гэтага ўсё вышэйпералічанае.

У прыгожай зале (аздабленнем якой займалася мастачка Крысціна Балаховіч) вядучыя Леакадыя Мілаш і Артур Яўмен абвесцілі аб адкрыці ўрачыстага мерапрыемства.

Распачалі яго хвілінай маўчання, ушаноўваючы памяць тых сяброў, якіх ужо няма, якія ў нябесной Беларусі сняць сны аб Вольнай і Святой Бацькаўшчыне. Так, сярод нас ужо няма: Лявона і

Уладзімір Колас віншуе ТБК

Юркі Луцкевічай, Леаніда Караваля, Кастуся Шышэі, Аляксея Анішчыка, Міколы Рулінскага, Уладзіміра Кузменкі, Генрыка Астроўскага, Валеры Місюка.

На святкаванні прысутнічала шмат шаноўных і знакамітых асабаў, тых, што твораць сёняшнюю гісторыю Беларусі: Уладзімір Арлоў, Уладзімір Колас, Анатоль Белы, Валдас Банайшіс, Зінаіда Бандарэнка, Кася Камоцкая, Уладзімір Хільмановіч, Юры Бандажэўскі, Але́сь Смалянчук. Кожны з іх распавядаў аб сваім бачанні Вільні, месца ў ёй беларусаў, абы лёссе Бацькаўшчыны. І ніводнага з іх не пакідала вера ў тое, што ў хуткім часе ўсе сустрэнемся ў вольнай, незалежнай, дэмакратычнай, беларускай Беларусі.

Выступаючы, сябры Таварыства (Сяргей Карабач, Крысціна Балаховіч і інш.) распавялі абы дзейнасці ТБК, абы становішчы беларусаў віленшчыны і абы іх гісторыі. Абы стварэнні гэтае арганізацыі больш падрабязна распавёյе старшыня Хведар Нюнька. У іх прамовах канстатавалася, што беларусы сапраўды засталіся забытымі і непатрэбнымі. Яны не

маюць ніадкуль падтрымкі, і ўсё трymaeцца выключна на адным энтузіазме. Тыя ж самыя літоўцы не вельмі хочуць дапамагаць беларусам, а часам нават адчуваецца і варожае стаўленне. Спадар Хведар узгадаў адзін выпадак: калі беларусы дамагаліся стварэння беларускай школы, то міністр адказаў, што калі тыя хочуць беларускай школы, то няхай едуть у Беларусь. Шмат праблемаў ёсьць і сёння. Гэта і стварэнне музея Якуба Коласа, якое ўжо цягнецца другое дзесяцігоддзе, і аднаўленне музея Луцкевічаў, якое таксама не вядома па якіх прычынах не атрымліваецца.

Але гэта не нагода, каб складаць рукі, жыццё паказвае, што нічога не даеца лёгка. Трэба праста рабіць справу, і тады будуць вынікі – спадзяўщица сябры Таварыства.

На заканчэнне святочнай праграмы сябра таварыства Андрусь Старавойтаў праспіваў патрыятычныя песні, Веру Хамянюк прачытала свае вершы, Таццяна Райнене прадэкламавала “Тарас на Парнасе”, выступіла таксама народная артыстка Беларусі Зінаіда Бандарэнка, а сама праграма закончылася пад жывы голас Касі Камоцкай.

Час ідзе. І Беларусь, якую ўкрыжавалі, растапталі і занядбалі, – уваскрэсне. І думаю, не апошні ўнёсак у гэта робіць Таварыства беларускай культуры ў Літве, галоўная задача якога – захаванне беларускага духу Віленшчыны.

Але́сь Адамкоўч,
Вільня

ВІНШАВАННIE МГА “ЗГУРТАВАННIE БЕЛАРУСАЎ СВЕТУ “БАЦЬКАЎШЧЫНА”

Шаноўны спадар Хведар
Нюнька!

Шаноўныя сябры Таварыства
беларускай культуры ў Літве!

Ад імя міжнароднага грамадскага аў'яднання “Згуртаванне беларусаў свету “Бацькаўшчына” шчыра віншуем вас з 20-годдзем ТБК. За гэты час вам удалося сабраць пад адным дахам надзвычай таленавітых асабаў, якія, знаходзячыся па-за межамі Беларусі, не парываюць з ёю сувязі, працягваюць і памнажаюць спадчыну нашых славутых продкаў.

Шмат гадоў Згуртаванне “Бацькаўшчына” мае гонар супрацоўніцаў з Таварыствам беларускай культуры і асаўіста з Хведарам Нюнькам. Мы спадзяемся,

што і надалей нашыя арганізацыі будуць працаваць разам, каб, не зважаючы ні на якія часовыя перашкоды, наша Радзіма стала вольнай і незалежнай еўрапейскай краінай.

Яшчэ раз шчыра віншуем з юбілеем. Зычым поспехаў, натхнення, здзяйснення творчых планаў. Каб ставала моцы не схіляць голаў ні перад якімі цяжкасцямі ў змаганні за лепшую долю нашых людзей, нашай агульнай Бацькаўшчыны.

*Намесніца старшыні Рады
МГА “ЗБС “Бацькаўшчына”
Ніна Шыдлоўская*

Новыя правілы беларускай мовы

З 1 верасня 2008 г. уводзіцца новыя правілы беларускай мовы. Аднак толькі ў 2010 г. яны стануць абавязковымі для ўжывання ў дакументазвароце, сродках масавай інфармацыі, школах, гімназіях, ПТВ, ВНУ, навуковых і іншых установах. Новыя правілы арфаграфіі і пунктуацыі беларускай мовы будуть уводзіцца паступова. Плануецца, што ўжо на жнівеньскіх педагогічных канферэнцыях філолагі атрымаюць неабходную інфармацыю. Але ў любым выпадку, як у школе, так і ў ВНУ, ад навучэнцаў і студэнтаў ніхто не будзе патрабаваць з 1 верасня 2008 г. выкарыстання толькі новых правілаў. Да 2010 г. дапускаецца выкарыстанне абодвух варыянтаў.

Поўнасцю новыя “Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” можна спампаваць і прагледзець на сایце <http://www.svaboda.org/content/Article/1188516.html>.

Грамадства даволі не адназначна ўспрыняло новыя правілы:

Алег Трусаў, старшыня ТБМ: “Такім чынам, класічны правапіс на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь фактычна забаронены, што паглыбляе раскол нашага грамадства, у тым ліку і па моўнай прыкмете” ([сайт *http://tbt.org.by*](http://tbt.org.by)).

Уладзімір Здановіч, старшыня камісіі Палаты прадстаўнікоў па пытаннях адукациі, культуры, навукі і навукова-тэхнічнага прагрэсу: “Мікраскалічная па колькасці, апазіцыйна настроеная частка насельніцтва, нягледзячы на непараўнальна большую колькасць людзей, выкарыстоўваючых афіцыйны правапіс, пачала выказваць патрабаванне вярнуцца да дарэформеннай арфаграфіі, прычым пад лозунгам “хто не з намі, той – не сапраўдны беларус, вораг”. У

выніку насельніцтва начало баяцца роднай беларускай мовы! Больш того, існаванне двух варыянтаў арфаграфіі стала не толькі перашкаджаць развіццю беларускай мовы, памяншаць колькасць жадаючых вывучаць яе і размаўляць на ёй, але і штучна стварыла ўмовы для бессэнсоўнай барацьбы паміж беларусамі з-за напісання таго ці іншага слова. Вось асноўная прычына зацвярджэння новых правіл у форме закона. Унармаванасць дзяржаўнай мовы, захаванне адзінства арфаграфічных норм маюць важнае дзяржаўнае і палітычнае значэнне, бо, забяспечваючы стабільнасць у сферы моўнай камунікацыі, спрыяюць спакою і згодзе ў нашым грамадстве. І яшчэ, беларускі правапіс пабудаваны на фанетычным прынцыпе і вельмі адчувальны да змен у моўнай практицы, таму незалежна ад жадання асабных людзей удасканальваўся раней і будзе першыядычна ўдасканальвацца ў будучыні” (*газета “Звязда”*).

Барыс Пятровіч, галоўны рэдактар часопіса “Дзеяслоў”: “У прынцыпе, проблема правапісу існуе. Але павінны гэтym займацца не чыноўнікі міністэрска, а павінны займацца навукоўцы. Гэтая проблема патрабуе ўсебаковага абмеркавання, а не проста канстататыў факт. Мне не дужа падабаецца тое, што зроблена. І тое, як гэта зроблена. Усё роўна трэба будзе некалі гэта перарабляць, перарабляць навукоўцам. Зразумела, не бывае нечага вечнага, не бывае нечага зробленага раз і назаўжды. Але тым не менш, правапіс – гэта справа вельмі тонкая, і хацелася, каб як мага больш людзей былі задаволеныя tym, як гэта зроблена. На жаль, нездаволеных цяперашняй рэформай вельмі шмат. Несвоечанская гэтая рэформа. Вельмі шкада, што ўсё

робіцца менавіта так” (*сайт “Радыё Свабода”*).

Андрэй Скурко, рэдактар газеты “Наша Ніва”: “Пераважную большасць у “парламенце” складаюць людзі, якія ў паўсядзённым жыцці не карыстаюцца беларускай мовай і не з'яўляюцца спецыялістамі-філолагамі” (*сайт “Наша Ніва”*).

Валер Булгакаў, галоўны рэдактар часопіса “Arche”: “Я, з аднаго боку, згодны, што проблемы ўніфікацыі існуюць. З іншага боку, канечне, трэба признаць, што рэформа ажыццяўляецца дзяржавай ва ўласцівай ёй дэспатычнай манеры. Я згодны з тэзісам, што вялікая разнастайнасць правапісных сістэм, якія дэ-факта абслугоўваюцца беларускую мову на тэрыторыі цяперашняй Рэспублікі Беларусь, прыводзяць у зман карыстальнікаў беларускай мовы, а таксама людзей, якія чытаюць і ўспрымаюць нейкім чынам прадукцыю на беларускай мове. На мой погляд, для больш пасляховага функцыянавання беларускай мовы, заваёвы ёю новых грамадскіх (і не толькі) сфераў уніфікаванасць не пашкодзіла б. Но, па вялікім рахунку, гэта шлях больш-менш развітай ці заснаванай на багатай культурнай традыцыі заходнегуроўскай мовы.

Але што тычицца цяперашняга моманту, безумоўна, у мяне ёсьць вялікія адносна гэтага сумневы. Магчыма нават казаць, што за гэтай рыторыкай улада проста хавае сваю сапраўдную палітыку, якая скіраваная на тое, каб канчатковая выцінануць з публічнай легальнай сферы тыя выданні і тыя праекты, якія дэ-факта не прымяюцца апошнюю кадыфікацыю беларускага правапісу, якая была ажыццёўленая ў 1957–1959 гг., а цяпер дадаткова ўдакладненая і зацверджаная прэзідэнтам” (*сайт “Радыё Свабода”*).

* 13 жніўня раённыя і гарадскія выканкамы, а таксама мясцовыя адміністрацыі завяршылі фарміраванне выбарчых участковых камісій.

* Кандыдатамі ў дэпутаты Палаты прадстаўнікоў зарэгістраваны 92 прадстаўнікі палітычных партый. 11 з 14 прадстаўнікоў БСДП (Грамада), АГП – 26 з 29, БСДГ – 1, Партыя БНФ – 16 з 21, ПКБ – 13 з 18, КПБ – 13 з 17, 8 з 9 – ад ЛДПБ, 3 з 5 – ад Рэспубліканскай партыі працы і справядлівасці, Аграрная партыя – 1 кандыдат.

* У Літве плануецца зарэгістраваць аддзяленні “Маладога фронта”, які ў Беларусі знаходзіцца ў нелегальным стане. Плануецца, што на мясцовым узроўні яны будуть садзейнічаць кансалідацыі беларускай дыяспары, асабліва моладзі, паведаміў актывіст арганізацыі Кірыл Атаманчык.

* 14 жніўня прэзідэнт А. Лукашэнка прызначыў двух новых намеснікаў генеральнага працягура. Імі сталі Віктар Конан і Мікалай Куціс.

ПАЛІТЫКА

Паводле “Беларускіх павінаў”, “Радыё Свабода”, “БелаПАН”.

* 15 жніўня А. Лукашэнка падпісаў указ аб памілаванні Аляксандра Казуліна.

* 20 жніўня на волю выйшлі апошнія палітзняволенія Сяргей Парсюковіч і Андрэй Кім.

* Лорд Бэл афіцыйна стаў іміджмайкерам Беларусі. Ён паведаміў, што будзе працаваць над паляпшэннем іміджу краіны, а не прэзідэнта.

ГРАМАДСТВА

Паводле “Беларускіх навінаў”, “БелаПАН”, “БЕЛТА”

* Плануемая мадэрнізацыя пашпарты грамадзяніна Рэспублікі Беларусі будзе праводзіцца пры захаванні ў краіне аднапашпартнай сістэмы. У вокладку пашпарты плануеца змясціць бескантактны мікрочып з біяметрычнай інфармацыяй пра яго ўладара. Выдавацца ён будзе грамадзянам Беларусі на аснове заявіцельнага прынцыпа.

* Пры падрыхтоўцы святкавання 685-годдзя Ліды, якое адбудзеца 4–5 кастрычніка, на добраўладкаванне горада плануеца патраціць 20 млрд. рублёў.

* Па выніках археалагічных раскопак ля вёскі Стары Шклоў у Шклоўскім раёне Магілёўскай вобласці горад Шклоў можа “пастараваць” на 400 год, лічыць доктар гісторычных навук Ігар Марзалюк.

* Падрыхтаваны законапраект па ўнісенні змяненняў у закон “Аб прававым палажэнні замежных грамадзян і асоб без грамадзянства ў Рэспубліцы Беларусь”. Па словах першага намесніка дэпартамента па грамадзянстве і міграцыі МУС Аляксея Бягуня, законапраект прадугледжвае ўнісение у дзеяньні закон паправак, якія рэгламентуюць атрыманне замежнікамі дазволу на пастаяннае месца жыхарства і часоў пражыванне ў краіне.

ЭКАНОМІКА

Паводле “АФН”, “БЕЛТА”, “БелаПАН”.

* У Беларусі завяршилася масавая ўборка зерневых культур. Валавы збор зерня склаў 9 млн 127 тыс. т, гэта на амаль 2 млн больш, чым у мінулым годзе.

* Поўная экіпіроўка школьнікаў да пачатку навучальнага года абышлася бацькам у 275–858 тыс. рублёў (гэта прыблізна ад 130 да 408 \$).

* У Мінску будзе створана першая ў Беларусі таварная біржа па продажы гародніны. Па словах першага намесніка прэм'єр-міністра Беларусі Уладзіміра Сямашкі, гэта будзе пілотны праект, які плануеца прайсізуваць на працягу 1–2 гадоў. Пры станоўчых выніках такія біржы будуць створаны і ў іншых рэгіёнах краіны.

* Таваразвартот Беларусі і Малдовы ў першым паўгоддзі 2008г. павялічыўся ў паразінні з такім жа перыядам 2007 г. на 78,8% і склаў 182,4 млн \$.

СПОРТ

Паводле “Нашай Нівы”, lemantar.livejournal.com

*

Беларусь на Алімпійскіх гульнях у Пекіне атрымала 19 медалей.

Алімпійскімі чэмпіёнамі сталі: Андрэй Арамнаў – цяжкая атлетыка, Аксана Мянькова – молат, Андрэй і Аляксандар Багдановічы – каноэ-двойка на дыстанцыі 1000 м, Раман Петрушэнка, Аляксей Абалмасаў, Артур Літвінчук, Вадзім Махнеў – байдарка-чацверка на 1000 м. Пяць срэбных медалей (Вадзім Дзевятоўскі – молат, Андрэй Краўчанка – дзесяцібор’е, Андрэй Рыбакоў – цяжкая атлетыка, Наталля Міхневіч – ядро, Іна Жукава – мастацкая гімнастыка); дзесяць бронзавых медалей (Кацярына Карстэн, Юлія Бічык, Наталля Гелах – веславанне, Настасся Новікова – цяжкая атлетыка, Міхail Сямёнаў – грэка-рымская барацьба, Андрэй Міхневіч – ядро, Надзея Астапчук – ядро, Іван Ціхан – молат, Мурад Гайдараў – вольная барацьба, Раман Петрушэнка і Вадзім Махнеў – байдарка-двойка на 500 м, зборная па мастацкай гімнастыцы).

Гэта найлепшы вынік беларускай зборнай за часы выступлення асобнай камандай. У Атланце ў 1996 г. у нас было 15 медалей (адпаведна 1, 6, 8), у Сіднеі – 17 (3, 3, 11), у Афінах – 15 (2, 6, 7). На Алімпіядзе ў Барселоне ў 1992 г. беларусы выступалі ў складзе аб'яднанай каманды СНД і заваявалі 22 медалі (13, 4, 5), прычым шэсць залатых медалей узяў Віталій Шчэрба.

* Беларусь займае трэцяе месца па алімпійскіх медалях сярод іншых краін-удзельніц Гульняյу у Пекіне, калі здабытыя нашымі атлетамі ўзнагароды пералічыць на адзінку насельніцтва. Беларуская алімпійская зборная мае 19 медалей, а ў нашай краіне живе 9 млн 709 тыс. чалавек. Лідзіруе ў гэтым рэйтынгу Ямайка (11 медалей і 2 млн 800 тыс. жыхароў), на другім месцы – Аўстралія (46 медалей і 20 млн жыхароў). ЗША ў гэтым рэйтынгу займаюць толькі 15 радок, а Кітай – 20-e.

БЕЛАРУСКІ КАЛЯНДАР ПАМЯТНЫХ ДАТ НА ВЕРАСЕНЬ 2008 ГОДА

1 верасня – 158 год таму, у 1853-м нарадзіўся Міхал Федароўскі, беларускі фалькларыст, этнограф, археолаг (пам. 10.6.1923).

1 верасня – 70 год таму, у 1938-м памёр Адам Пучкар-Хмялеўскі, беларускі рэлігійны дзеяч, каталіцкі святар, прыхільнік беларусізацыі касцёла, прафесар Мінскага кафедральнага касцёла (нар. 24.12.1891).

1 верасня – на Беларусі адзначаецца Дзень ведаў.

3 верасня – 30 год таму, у 1978-м памёр Пётр Татарыновіч, беларускі каталіцкі дзеяч, прыхільнік уніі, перакладчык, арганізатор Беларускай секцыі Ватыканскага радыё (нар. 2.6.1896).

5 верасня – 115 год таму, у 1893-м нарадзіўся Язэп Фарботка, беларускі нацыянальны дзеяч, паэт, фатограф, навуковец (пам. 8.6.1956).

7 верасня – Дзень беларускага пісьменства і друку.

7 верасня – 105 год таму, у 1903-м нарадзіўся Аляксандар Кістаў (1903–1960), акцёр, народны артыст Беларусі.

8 верасня – 135 год таму, у 1873-м памёр Яўстафій Тышкевіч, беларускі археолаг, гісторык, этнограф і краязнавец (нар. 18.4.1814).

8 верасня – Дзень Беларускай Вайсковай Славы, усталяваны ў гонар перамогі ў бітве пад Оршай (1514 год).

8 верасня – 115 год таму, у 1893-м нарадзіўся Аляксандар Ляўданскі, беларускі археолаг, арганізатор першай у БССР навуковакархеалагічнай экспедыцыі.

12 верасня – 115 год таму, у 1893-м нарадзілася Паўліна Мядзёлка, дзяячка беларускай культуры (пам. 13.2.1974).

12 верасня – 745 год таму, у 1263-м памёр вялікі князь літоўскі Міндоўг.

12 верасня – 75 год таму, у 1933-м памёр Антон Каменскі, беларускі, польскі і французскі ілюстратар і графік (нар. 21.7.1860).

15 верасня – 110 год таму, у 1898-м нарадзіўся Павел Крынчык, беларускі палітычны дзеяч міжваеннага часу, дэпутат сойму Другой Рэчы Паспалітай (1929–1930) (пам. 22.9.1975).

16 верасня – 340 год таму, у 1668-м кароль польскі і вялікі князь літоўскі Ян Казімір Ваза, расчараваны няўдачамі, адракся ад стальца.

Працяг на стар. 10

15-годдзю Першага з'езда беларусаў свету прысвячаецца

Рэдакцыя бюлетэня працягвае тэму 15-годдзя “Першага з’езда беларусаў свету”. У гэтым нумары інфармацыйны цэнтр “Згуртавання беларусаў свету “Бацькаўшчына” правёў апытанне сярод слынных беларусаў, якія прысутнічалі на з’ездзе. Апытаным было зададзена трох пытанині:

- 1) Якое значэнне для Беларусі меў Першы з’езд беларусаў свету?
- 2) Што ён даў асабістам?
- 3) Што вы чакаецце ад наступнага з’езду МГА “ЗБС “Бацькаўшчына”?

Хведар Нюнька, старшыня Таварыства беларускай культуры імя Ф. Скарыны (Літва)

1) Гэта была вельмі значная гістарычна падзея і зорная падзея для беларускай гісторыі. Гэта з’езд, які аўяднаў беларусаў свету. Такая сустрэча застаецца ў памяці на ўсё жыццё і з’яўляецца славнай старонкай нашай гісторыі.

2) Для мяне гонар, што быў запрошаны і сядзеў у прэзідэнтам побач з нашымі славутымі пісьменнікамі Максімам Танкам. На мяне настолькі рабілі ўражанне выступы відных дзеячаў таго перыяду – Шушкевіча, Пазняка, Станкевіча, што камок у горле стаяў ад пачутага.

3) Шмат не прыходзіцца чакаць, бо бачым падзеі на Беларусі і адносіны да арганізацыі ўладных структур, але таксама бачым, што ёсць зрухі ў лепшы бок у самой дзяржаве. Думаю, непазбежна перамены будуць і будуць у бок дэмакратыі, і гэта крок гісторыі, які перамяніць немагчыма. Адно, што з’езд адбудзеца ў наступным годзе, і мне падаецца – значных пераменаў цяжка чакаць, але яны будуць, будуць пазней.

Радзім Гарэцкі, акадэмік, грамадскі дзеяч (Беларусь)

1) Гэта ж быў ПЕРШЫ з’езд беларусаў свету, выдатная з’ява, якой ніколі не было ў гісторыі Беларусі. Раней за ўсе часы гісторыі ніколі не было такай буйной эміграцыі, як пасля і падчас Другой сусветнай вайны, калі амаль кожны З-ці беларус апнуўся па-за межамі сваёй краіны. З’езд прайшоў у гады, калі была згода паміж урадам і грамадскімі арганізацыямі, і яго праводзілі разам з урадам. У аргамітэце былі прадстаўнікі ўраду, таму мы маглі правесці ўрачыстасць мерапрыемства на вышэйшым узроўні, калі прысутнічала каля

1000 чалавек. Упершыню прыехалі людзі, якія былі за далёкімі межамі (з Аўстраліі, Амерыкі), якія шмат год не былі на Бацькаўшчыне. Я сам бачыў, як яны са слязмі цалавалі зямлю, гэта быў уздым, вялікая эмацыйная праява. На жаль, больш такога не было.

2) На гэтым з’ездзе мяне якраз абраўші прэзідэнтам. Для мяне было вельмі пачэсным, што сам Васіль Быкаў пропанаваў стаць прэзідэнтам “Бацькаўшчыны”. Я два тэрміны прабыў на гэтай пасадзе, мы стараліся шмат зрабіць з задуманага і запланаванага. Для мяне гэта быў важны крок у маёй грамадской дзейнасці.

3) Нажаль, зараз даволі складаная і цяжкая сітуацыя ў адносінах ураду да нашага згуртавання. У свой час была прынятая праграма “Беларусы свету”, пастанова аб “Беларускім доме”, але з 1994 года ўсё памянялася. Таму я не надта спадзяюся, што з’езд нешта зменіць у гэтай сітуацыі. Адзінае хочацца, каб з’езд прайшоў нармальна, бо і Трэці і Чацвёрты з’езды праходзілі цяжка. Хочацца захаваць тое, што ў нас ёсць, а праз некаторы час у нас зноўкую ўсё пойдзе ў гару, я веру ў гэта. Хашеў бы, каб V з’езд быў пачаткам новай хвалі ўздыму, каб мы зноў началі аўядноўваць па-сапраўднаму нашых беларусаў свету. Каб беларусы, якія жывуць у Беларусі і замежжы, працавалі на тое, каб беларусы жылі годна і заможна, каб з’езд паклаў пачатак ўздыму беларускасці.

Алег Трусаў, старшыня Таварыства беларускай мовы (Беларусь)

1) Упершыню пасля савецкай ўлады дыяспара здолела прыехаць на Беларусь, пабачыць сваю радзіму пасля такога вялікага перапынку.

2) Беларусь пачала становіцца сапраўднай дзяржавай і што раскол пачаў пераадольвацца.

3) Чакаю, што нягледзячы на цяжкасці, у ім прымуць удзел шмат беларусаў. Зараз, калі выпушчаны зняволенія, калі з’явіўся шанец палепшыць міжнародны стасункі, павінна як мага болей беларусаў прыехаць на Беларусь, каб паказаць, што ўсё мы жадаем гэтых зменаў.

Валеры Герасімаў, бібліёграф, намеснік старшыні Рады МГА “ЗБС “Бацькаўшчына” (Беларусь)

1) Упершыню ўсе беларусы зямнога шару сабраліся разам. За

ўесь перыяд існавання беларускай нацыі, за ўсе перыяды беларускай дзяржаўнасці. Дагэтуль былі нейкія частковыя рэгіянальныя спробы (пасля вайны ў Францыі былі спробы сабраць з заходніх краін). А тут, у Беларусі сабраліся ўсе беларусы. Калі б у гісторыі было інакш павернута русла, то гэта надало б імпету для ўсёй краіны, гэта дало б штуршок для прарыву Беларусі ў свеце. Но наша эміграцыя ў галіне гуманітарных навук, мовы, культуры валодала вялікай скарбонкай, і гэта магчыма было выкарыстоўваць. І калі б наша дзяржава падтрымала гэта, то мела б вялікі вынік. Калі гэта здарыцца зараз, ужо будзе не тое: шмат хто з вядомых дзеячаў замежжа пайшоў з жыцця.

2) Я ўпершыню бачыў людзей, для якіх бел-чырвона-белы сцяг быў сэнсам жыцця. Гэта былі героячныя постаці, беларусы з Аўстраліі, з Аргенціны, з Амерыкі. Яны размаўлялі на беларускай мове. І гэта быў шок, бо ў самой Беларусі амаль ніхто не размаўляў. Гэта была інтэлектуальная вучоба, і асабістам мне дапамагло ў станаўленні як нацыянальна зарыентаванай асобы. Усё гэта дзяякоўчы людзям, якія прыехаўшы цалавалі родную зямлю.

3) Усё залежыць ад того, якія будуть сацыяльна-палітычныя ўмовы напярэдадні V з’езда. Ці гэта будзе на радзіме, ці па-за межамі. Я чакаю максімальнай аддачы, таго, што мы не бачым у прадстаўнікоў палітычных арганізацый. З’езды беларусаў свету заўсёды былі аўяднальнымі, канструктыўнымі. “Бацькаўшчына” – адна ўнікальная арганізацыя, якая не перажыла расколаў, якая заўсёды яднала і засталася паяднальной. І спадзяюся, што яна стане той базай, на якой палітычныя і культурніцкія арганізацыі прымуць кардынальныя рашэнні.

Міхась Чарняўскі, гісторык, археолаг (Беларусь)

1) Сабраліся беларусы Бацькаўшчыны, патрыёты, тыя, хто быў расцярушыны па ўсім свеце. Гэта факт еднасці беларусаў усяго свету. Но Беларусь – гэта там, дзе ёсць беларусы; нават калі ў нейкай краіне толькі 2 беларусы – гэта ўжо малая Беларусь. Для тых, хто не быў паўстагоддзя на Беларусі, гэта была магчымасць пабачыць мясціны свайго дзяцінства. А нам – паглядзець на тых пра каго мы чулі пра пропагандысцкіх палітолагаў.

ПАДЗЕЯ

Паглядзець на незалежніцкіх беларусаў. Было спадзяванне, што гэта ўжо ўсё будзе працягвашца і ніколі не перарвецца гэтая повязь. На жаль, зараз яна значна аслабла. А тады былі ружковыя спадзяванні, якія не спраўдзіліся ў сваім большасці. Тады гэта была эйфарыя, свята душы і розуму.

2) Пачуццё, што гэта еднасць. Я пабачыўся і пагаварыў з легендамі беларускага новага адраджэння, якія былі ў эміграцыі.

3) Чакаю, каб мы сфатаграфаваліся ўсе разам на плошчы Незалежнасці на фоне дома ўраду, над якім лунае бел-чырвона-белы сцяг.

Уладзімір Конан, філосаф, гісторык, культуролаг, літаратурны крытык (Беларусь)

1) Перш за ўсё адбылася кансалідацыя беларусаў Айчыны і замежжа. Атрымалася бацькаўшчына суцэльнай, не раздзеленай межамі. І гэта адзінства адчувальна і сёння. Другое – гэта палітычнае значэнне. У межах Рэспублікі Беларусь беларусы далёка ад ідэалагічнага стану. Ва ўладзе людзі далёка ад беларускай культурнай сталіцы. Але тады быў шанец, была надзея на лепшую будучыню, і ў гэтым плане з'езд працягнуў традыцыю беларускага нацыянальнага адраджэння. І гэта адраджэнне адбываецца, бо мы маєм сваю дзяржаву, але гэта нейкі пераходны перыяд, не ідэал дзяржавы. І трэцяе – гэта ўзмацненне культурных і сяброўскіх сувязяў паміж беларусамі краіны і замежжа.

2) Для мяне ён даўмагчымасць пазнаёміцца як даследчыку з даследаваннямі нашых калег за мяжой. Гэта супрацоўніцтва працягвалася і не спынена сёння. Другі аспект – чиста маральнае падтрымка нашых людзей, якія выступаюць за поўнае нацыянальнае адраджэнне Беларусі, якія выступаюць за дзяржаўнасць краіны. І вядома, асабістыя контакты.

3) Спадзяюся, што наступны з'езд будзе такім жа прадстаўнічым, што першы і другі з'езды. Што ён будзе садзеінічаць адзінству беларусаў свету ва ўсіх аспектах.

Ян Чыквін, паэт, перакладчык, старшыня літаратурнага аб'яднання “Белавежа” (Польша)

1) Быў закладзены вялікі момант чакання, момант патэнціяльных магчымасцяў. Зараз адбываецца “збиранне каменяў”, і ў будучыні дасць гэта вялікі плён.

2) Шмат добрых уражанняў. Я

да гэтага часу бываў на Беларусі, у Мінску, але ў такім прадстаўнічым калектыве быў у першыню. Мог сустрэцца з актыўнымі і цікавымі беларусамі, прадстаўнікамі навуковага, літаратурнага свету.

3) Я не толькі чакаю нечага пераломнага. Я песіміст, але тым не менш выношу надзею, што гэты з'езд будзе працаўжалальнікам Першага з'езда. Дзе згортваюцца, як пальцы ў адзін кулак, сілы нацыянальнай, каб у адпаведны час яны атрымалі дадатковую сілу да дзеяння.

Мікалай Нікалаеў, філолаг, старшыня рэгіянальнай суполкі “Міжнародны асацыяцыі Беларусістаў” у Санкт-Петрапалі (Расія)

1) Ён меў вялікае значэнне, бо гэта было замацаванае на паперы і ў сустрэчы людзей, тое што даўно

насілася ў паветры, але не было здзейснена. Беларусі з усіх бакоў свету сустрэліся разам, была вельмі ўзнейшая атмасфера. Усе адчулі, што яны ёсць на гэтым свеце, што яны патрабны адзін для аднаму.

2) Асабіста для мяне гэта была радасць, калі сабраліся ўсе разам. Можна было паглядзець адзін аднаму ў очы і зразумець, як нас шмат, з аднаго боку, і адначасова наколькі нас мала. Мы малая, дробная нацыя з не распрацаванай культуры, але на рэшце адбылося яднанне.

3) Прыйдзе з'езд – будзем бачыць. Усё залежыць ад умоваў, у якіх ён будзе праходзіць і дзе. Але хацелася б дыялогу Беларусі з эміграцыяй на ўсход і на захад. Менавіта гэтага не хапае.

*Інфармацыйны цэнтр
МГА “ЗБС “Бацькаўшчына”*

ВІНШАВАННІ

ВІНШАВАННЕ СЯБРОУ ВЯЛІКАЙ РАДЫ

Маем гонар павіншаваць з днём нараджэння сяброву Вялікай Рады “Згуртавання беларусаў свету “Бацькаўшчына”, якія нарадзіліся ў жніўні: Ніла Гілевіча, Алеся Пашкевіча (Беларусь), Аляксея Каўку, Георгія Казака (Расія).

Прыміце ад нас шчырыя віншаванні, пажаданні шчасця, доўгага жыцця, выдатнага здароўя, натхнёнай працы, духоўнай і творчай самарэалізацыі!

Асобна хочацца павіншаваць **Інну Паўловіч** (Чэрнія) з юбілеем, які святкуюцца 29 верасня. Пажадаць і надалей актыўнай дзеянасці ў згуртаванні беларусаў Чэрнія, а таксама на карысць росквіту Бацькаўшчыны. Шчасця, здароўя, нязгаснага аптымізму ў новых пачынаннях!

Управа “ЗБС “Бацькаўшчына”

70 ГОД СВЯТКУЕ ВЯЧКА ЦЕЛЕШ

25 верасня святкую юбілей старшыні аб'яднання мастакоў беларусаў Балтыі “Маю гонар” Вячка Целеш. Нарадзіўся мастак ў 1938 г. у в. Краснае Сяло (зараз п. Краснасельскі) Ваўкавыскага раёна Гродзенскай вобласці. З 1958 г. жыве ў Латвіі. Маляваць пачаў у дзяцінстве. Навучаўся ў мастацкай студыі Дома культуры аўтарабортнікаў (Рыга, Латвія), мастацкай студыі

Дома культуры чыгуначнікаў (Вільня, Літва), Латвійскай акадэміі мастацтваў. З 1977 г. бярэ ўдзел у разнастайных выставах. Сп. Вячка меў гонар экспанаваць свае працы на 23 персанальных выставах у Латвії, Беларусі, Даніі, Канадзе і ЗША. Мастацкія творы В. Целеша знаходзяцца ў музеях і прыватных зборах Латвії, Беларусі, Эстоніі, Канады, ЗША, Італіі, Румыніі, Чэрнія, Кітая, Францыі, Ізраіля, Расіі і Даніі. Займаецца жывапісам, станкавай графікай і эксплірысам.

Сп. Вячка бярэ чынны ўдзел у грамадскім жыцці беларусаў Латвіі. Стваральнік і дырэктар беларускай школы ў Рызе. Доўгі час узнічальваў беларускую суполку “Сывітанак”, спрынімает да адкрыцця беларускай праграмы на латвійскім радыё. Але найбольш шаноўны юбіляр вядомы як старшыня Аб'яднання мастакоў-беларусаў Балтыі “Маю гонар”. Аб'яднанне “Маю гонар” было створана ў 1991 г. У яго ўваходзяць мастакі-беларусы Латвіі, Літвы, Эстоніі і Швецыі. Любоў да мастацтва, адданасць нацыянальнай ідэі, жаданне далучыцца сваіх суродзічаў да агульнага працэсу беларускага адраджэння, развіваць культуру беларускага замежжа аўтадыноўвае мастакоў розных мастацкіх школ, якія працуяць у разнастайных тэхніках, мастацкіх стылях і кірунках.

Віншуем Вас з юбілем і выказвае падзяку за шматгадовую, плённую працу на ніве Бацькаўшчыны. Зычым здароўя, душэўных сіл, натхнення ў новых мастацкіх працах!

Управа “ЗБС “Бацькаўшчына”

Час раскідваць і час збіраць камяні

Беларусы павінны памятаць і шанаваць тых, хто змагаўся за Вольную Беларусь. Беларуская Нацыянальная Памяць (БНП) працягвае расшукваць месцы, звязаныя з беларусамі і Беларуссю. Так атрымоўваецца, што ўсе нібыта ведаюць, што нехта пахаваны ў тым ці іншым месцы, але калі даходзіць да пэўнай канкрэтнікі, то дакладнай інфармацыі няма. Гэтая прыкрай сітуацыя павінна быць вышраўленая. Памяць пра выбітных беларусаў і важную гістарычную падзеі павінна захоўвацца. Бо нашая памяць даказвае недарэмнасць змагання, дзейнасці на карысць Бацькаўшчыны нашых продкаў і папярэднікаў. Як казаў калісьці Цыцэрон, жыццё памерлых працягваецца ў памяці жывых!

Сябры БНП з розных краінаў Еўропы запланавалі ўлетку даследваць забытыя месцы, звязаныя з беларусамі. Экспедыцыя прыйшла па Францыі, Швейцарыі, паўднёвых землях Нямеччыны – Баварыі і Бадэн-Вюртэмбергу.

ФРАНЦЫЯ

Стартавала экспедыцыя ў Парыжы, сталіцы Францыі. Доўгі час БНП хвалявала праблема вызначэння дакладнага месца пахавання кіраўніка Рады Беларускай Народнай Рэспублікі Міколы Абрамчыка. Прэзідэнт Рады БНР (з 1948 да 1970 гг.) быў пахаваны на могілках Pere-Lachaise.

Месца пахавання М. Абрамчыка апошнім часам лічылася згубленым. На працягу некалькіх апошніх гадоў сябры БНП праводзілі даследванне гэтай тэмы. Але пошуки яго магілы не прыносли выніку. Адбылося некалькі асабістых размоў з людзьмі, якія былі знаёмыя з Прэзідэнтам БНР і ведалі месца яго пахавання ў Парыжы – са сп. Янкам Жучкам, Аляксеем Арэшкам, спн. Зояй Смаршчок-Жэлязоўскай. Але яны ўжо ў даволі сталым веку, а таму не змаглі называць дакладнае месца пахавання. Дзякуючы дапамозе айца Аляксандра Надсана і гісторыка Наталлі Гардзенкі атрымалася знайсці ў беларускай бібліятэцы імя Ф. Скарыны ў Лондане фотадымкі і прыкладны план. У пошуку значную дапамогу аказаў таксама доктар Янка Запруднік з ЗША, які таксама даслаў некаторыя матэрыялы.

Трэба сказаць, што большасць здымкаў была зроблена ў 1970-х гадах, а таму не давала дакладных

арыенціраў. Складанасць была яшчэ ў тым, што на магільнай пліце няма ніякай шыльды ці надпісу. Часткова змяніўся і сам сектар, у якім быў пахаваны М. Абрамчык.

У рэшце рэшт, жнівеньскім днімі было дакладна вызначана месца спачыну Прэзідэнта. Грамада БНП зрабіла невялікую акцыю ўшанавання. Прыбрали магілу, запалілі зічы, прачыталі малітву і спелі нацыянальныя гімны.

ШВЕЙЦАРЫЯ

Другім прыпынкам стаў Бургльён, прыгарад швейцарскага горада Фрыбура, дзе на мясцовых каталіцкіх могілках пахаваная славутая беларуская княгіня-асветніца Магдалена Радзівіл, знакамітая руплівіца нацыянальнага грамадскага і рэлігійнага жыцця першай паловы XX ст. Яна вельмі шмат зрабіла для развіцця беларускай нацыянальнай свядомасці.

Інфармацыю пра месца пахавання княгіні БНП атрымала ў ліпені 2007 г. ад спадарыні Монікі Банкоўскі. Але вось толькі зараз атрымалася правесці невялікую акцыю памяці М. Радзівіл – пад нацыянальным сцягам і па традыцыйным сцэнары. Не абышлося і без кур'ёза. На могілках быў каталіцкі святар з Польшчы, які наведваў пахаванні сваіх землякоў. Ён быў надзвычай здзіўлены прысутнасцю беларусаў з бел-чырвона-белымі сцягамі.

У мясцовай царкве ў гонар Маці Божай Кармельскай сябры БНП памаліліся за душу славутай беларускі. І слова малітвы на нашай роднай мове ў сценах гэтай царквы прагучалі ўпершыню з дня смерці Магдалены Радзівіл.

Магдалена Радзівіл

НЯМЕЧЧЫНА

Пакінушы Швейцарыю, грамада БНП накіравалася ў Баварыю і Бадэн-Вюртэмберг.

Помнік Слуцкаму збройнаму чыну

Але па дарозе сябры БНП вырашылі заехаць у ваколіцы возера Лютэнзэе, якое знаходзіцца ў Нямеччыне, недалёка ад мяжы. Падчас ранейшай працы сябру БНП у беларускай бібліятэцы імя Ф. Скарыны ў Лондане трапіўся здымак з выявай помніка ў гонар Слуцкага збройнага чыну, які быў зроблены ў 1948 г. Аднак не было дакладнай інфармацыі пра месца, дзе помнік знаходзіўся, ні пра тое, ці ён увогуле захаваўся. Гэты знак беларускай прысутнасці на народнай зямлі ўзрушшае да глыбіні душы. І, безумоўна, радуе той факт, што помнік не разбураны ўладамі, не апаганены мясцовымі вандаламі. Хочацца сказаць вялікі дзякую немцам, якія захоўваюць чужкія помнікі. Дзякую, што не бяруць прыклад з пэўнай краіны ў цэнтры Еўропы, краіны, што нішчыць нешматлікія манументы гісторыі і культуры свайго роднага краю.

Раніцай сябрам БНП давялося папрацаўваць над прыборкай дзялянкі і ачысткай падмурку помніка. Пасля кароткай акцыі ўшанавання рушылі далей, у дарогу да Мюнхена.

У Баварыі сярод іншага наведалі могілкі Waldfriedhof у Мюнхене, дзе пахаваны айцец Уладзімер Салавей, які загінуў у аўтамабільнай аварыі ў 1974 г. Уладзіслаў Уладзімір Салавей – каталіцкі святар усходняга абраду, мітрафорны пратаіерэй, рэлігійны дзеяч беларускага замежжа ў Заходній Нямеччыне, удзельнік беларускага хрысціянскага руху XX ст. Па ўспамінах людзей, якія яго ведалі, –

чалавек з вялікім сэрцам, сапраўдны святар. Айцец Уладзімір знайшоў спачын ва ўкраінскім сектары побач з магіламі лідэраў АУН.

Далей грамада накіравалася ў Штутгарт, дзе з сярэдзіны 1940-х да 1991 г. жыў Зміцер Касмовіч – нацыянальны дзеяч у часе німецкай акупацыі Беларусі, кіраунік Замежнага сектара Беларускай незалежніцкай партыі. Месца пахавання З. Касмовіча знаходзіцца на могілках Hauptfriedhof недалёка ад месца, дзе ён жыў і дзе працягвае жыць яго жонка і паплечнік Надзея Касмовіч-Міцкевіч, якая, дарэчы, з'яўляецца пляменніцай Якуба Коласа. Магіла З. Касмовіча дагледжаная і добраўпарадкованая – пра гэта клапоцяцца яго блізкія.

ЛОНДАН

Сябры БНР наведалі Лондан з мэтай далейшай працы ў бібліятэцы імя Ф. Скарыны, а таксама для ўзгаднення ўсіх пытанняў па аднаўленні помніка Лявону Рыдлеўскуму, віцэ-прэзідэнту Рады БНР у 1950 гг., старшыні Саюза беларусаў у Францыі.

Месца пахавання было адшуканае падчас папярэдняга візіту БНР у Лондан з дапамогай гісторыка Наталлі Гардзіенкі. На жаль, сам помнік, які калісьці быў усталяваны на магіле ўдзельніка Слуцкага збройнага чыну, не захаваўся. Таму Згуртаванне беларусаў Вялікай Брытаніі (ЗБВБ) выступіла з ініцыятывой аднавіць помнік. У памяць Л. Рыдлеўскага айцом Сяргеем Стасевічам была адслужана паніхіда, якая завяршилася спяваннем гімна “Магутны Божа”.

Паводле “БНР”

105 ГОД З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ МІКОЛАЫ АБРАМЧЫКА

16 жніўня сябры Беларуска-еўрапейскага задзіночання з Бельгіі і Францыі, а таксама прадстаўнікі супольнасці “Беларуская Нацыянальная Памяць” наведалі ў Парыжы месца пахавання Прэзідэнта БНР Міколы Абрамчыка.

На гэты дзень прыпыдаюць 105-я ўгодкі з дня яго нараджэння. Мікалай Сямёновіч Абрамчык нарадзіўся ў вёсцы Сычавічы на Маладзечаншчыне. Скончыў Радашковіцкую беларускую гімназію, працягваў адукацыю ў Празе. Пазней жыў у Францыі, дзе стварыў “Хаўрус беларускай працоўнай эміграцыі”. У 1939–1944 гг. быў рэдактарам газеты “Раніца”, якая выходзіла ў Берліне. Старшыня Рады БНР у 1943 і 1947–1970 гг.

У часе нядыўнай экспедыцыі БНР было дакладна ўсталявана месца пахавання М. Абрамчыка. Гэтая акцыя паглыбіла контакты з Радай Беларускай Народнай Рэспублікі. БНР атрымала ліст падзякі ад імя Рады БНР, які даслаў намеснік старшыні сп. Сяргей Навумчык. Як стала вядома, Рада БНР плануе ўсталяваць помнік на магіле Міколы Абрамчыка.

У часе гэтай акцыі, арганізаванай сумесна “Беларуска-еўрапейскім задзіночаннем” і БНР, выступалі іх прадстаўнікі, якія заклікалі пашыраць і папулярызаваць дзейнасць Рады Беларускай Народнай Рэспублікі ды яе колішняга

Прэзідэнта. Узгадвалі таксама Ніну Абрамчык, якая пахаваная разам са сваім мужам. Ніна Абрамчык, у дзявоцтве Ляўковіч, нарадзілася 20 сакавіка 1916 г. на Пружаншчыне. Закончыла Віленскую беларускую гімназію, вучылася ў Віленскім універсітэце, была сябрам Беларускага студэнцкага саюза. На пачатку 1940-х гадоў пабралася шлюбам з Міколам Абрамчыкам, жыла ў Берліне, працавала ў “Раніцы”. У 1942–1943 гг. апрацавала і выдала “Гісторыю Беларусі ў картах” і некалькі зборнікаў вершаў і песняў.

Святар з беларускай грэка-каталіцкай парафіі ў Антвэрпане айцец Ян Майсейчык адслужыў паніхіду. Присутныя ўскладі кветкі ў нацыянальных колерах. Акцыя скончылася спевам беларускага гімну “Магутны Божа”.

Паводле “Беларускай нацыянальнай Памяці”

НАДВІНЫ МГА“ЗБС “БАЦЬКАЎШЧЫНА”

“ЗАСНУВАЛЬНІКАМ БНР ПРЫСВЯЧАЕЦЦА”

адкрылася мастацкая выставка.

У экспазіцыі прадстаўленыя больш за трыццаць твораў беларускіх мастакоў з прыватнай калекцыі кірауніка клуба “Спадчына” Анатоля Белага. У ліку ўдзельнікаў выставы – народны мастак Беларусі Уладзімір Стальмашонак, вядомы беларускі графік Мікола Купава, кіраунік Згуртавання беларусаў свету “Бацькаўшчына” і творчай суполкі “Пагоня” Алесь Марачкін і інші.

Выставка прысвечаная 90-годдзю БНР. І хоць дата 25 сакавіка ўжо мінулася, але, як сказаў А. Марачкін, увесь сёлетні год дэмакратычнай грамадскасцю краіны шануецца як год беларускай дзяржаўнасці: “Гэты год – год 90-годдзя БНР. Гэта год

беларускае дзяржаўнасці, як мы яе разумеем у найноўшай гісторыі. На жаль, гэту дату афіцыйныя ўлады не прызналі. Мы пісалі лісты ад “Бацькаўшчыны” да гарадскіх уладаў, каб на будынку, у якім была ў 1918 г. прынятая Другая Устаўная грамата, замацаваць шыльду і гэткім чынам правесці мемарыялізацыю гэтага месца. Улады нам у гэтым адмовілі, хаця мемарыяльная дошка зробленая ўжо некалькі гадоў таму скульптарам Алесем Шатэрнікам і захоўваецца ў яго майстэрні.” Выставка скончыла сваю дзейнасць 25 жніўня.

Паводле “Радыё Свабода”

“Заснавальнікам БНР прысвячаецца” – пад такім назовам 7 жніўня ў Мінску ў сядзібе партыі БНР

ДАЛАМАЖЫЦЕ ТБМ

“Таварыства беларускай мовы” звязнулася да сяброў і прыхільнікаў беларускай мовы з просьбай аб дапамозе.

“Паводле новага Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь з 24 красавіка гэтага года кошт арэнды за сядзібу ТБМ павышаецца ў 10 разоў і дасягне 846,5 еўра ў месяц. Акрамя таго, мы мусім аплачваць телефон, камунальныя і паштовыя паслугі.

Нягледзячы на шматлікія звароты грамадзян Беларусі ў Адміністрацыю і Кірауніцтва справамі Прэзідэнта з просьбай пакінуць для ТБМ ранейшы кошт арэнды, 16 красавіка мы атрымалі адмоўны адказ.

Такое грамадскае аўяднанне, як Таварыства беларускай мовы, мэта дзеянасці якога – садзейнічанне набыццю беларускай мовай рэальнага статуса дзяржаўнай, не надта патрэбна сённяшній уладзе, бо размаўляць і працаваць на роднай мове тытульнай нацыі краіны яна ўпарты не жадае, ігнаруючы тым самым асноўны закон краіны – Канстытуцыю.

Для таго, каб утрымаць сядзібу арганізацыі ў Мінску ў гэтых умовах, нам неабходна штомесяц збіраць 5 мільёнаў беларускіх рублёў у выглядзе ахвяравання і складак сяброў і прыхільнікаў ТБМ. Калі пяць тысяч прыхільнікаў роднай мовы ахвяруюць штомесяц усяго адну тысячу рублёў, наша арганізацыя не загіне і ў каторы раз прадэмантструе сённяшній уладзе сваю годнасць. Імёны асобаў, якія ахвяруюць пасільныя сродкі на выратаванне ТБМ, будуть надрукаваны ў газете “Наша слова”, што стане гістарычным сведчаннем змагання грамадзян за права “людзім звания”.

Мы просім беларускіх журналістаў праявіц салідарнасць і давесці наш заклік да грамадзян

Беларусі.

Рахунак ГА “ТБМ імя Францішка Скарыны” №3015212330014 ў Гардырэкцыі ААТ “Белінвестбанка”, код 764”.

СТВАРАЕЦЦА ЭЛЕКТРОННЫ ДАВЕДНІК, ПРЫСВЕЧАНЫ КНЯЗЯМ РАДЗІВІЛАМ

Інфармацыйна-пошукавую сістэму пра род князёў Радзівілаў ствараюць архіўсты шасці краін – Беларусі, Украіны, Літвы, Польшчы, Расіі і Нямеччыны. Віртуальны архіў будзе ўтрымліваць інфармацыю аб тым, дзе захоўваюцца тыя ці іншыя дакументы.

Галоўная мэта гэтага праекта – сабраць у архівах і бібліятэках усю інфармацыю пра род Радзівілаў, бо фонд беларускіх князёў знаходзіцца ў розных краінах. Першыя напрацоўкі будуть прэзентаваныя ўжо ў наступным годзе.

Паводле “БЕЛТА”

БЕЛАРУСКАЯ НЯДЗЕЛЬНАЯ ШКОЛА Ў НЬЮ-ЁРКУ

Дарагія бацькі! У верасні пачынаецца новы навучальны год у беларускай нядзельнай школе пры Кафедральным Саборы св. Кірылы Тураўскага ў Нью-Ёрку. Заняткі будуть адбывацца ад 10 да 12 гадзіны ў наступныя нядзелі:

Верасень 7 і 21

Кастрычнік 12 і 26

Лістапад 2 і 16

Снежань 14 і 28

(Некаторыя дні могуць быць змененныя). Расклад на 2009 год будзе складзены пазней.

У новым навучальнym годзе школа будзе мець свой асобыні пакой! Гэта дасць нам магчымасць узбагаціць заняткі музыкай, спевамі і скокамі. Працуяма ж разам і гадуем нашых дзетак разумнымі і дасціпнымі!

Па дадатковую інфармацыю звяртайтесь да Галіны Падлескай.

Тэлефон: (914) 779-4342

Электронны адрес: galinapodles@hotmail.com

Паводле Беларускай
аўтакефальнай праваслаўнай
царквы

Меркаванні аўтараў могуць не
супадаць з думкамі рэдакцыі.

Апрацоўка і вёрстка – М. Азаронак

Адказныя за нумар –

А. Макоўская, Н. Шыдлоўская

Наклад 250 асобнікаў

Беларусы ў свеце

№8 (79), жнівень 2008

Інфармацыйны бюлетэнь
МГА “ЗБС “Бацькаўшчына”.
Распаўсюджваецца на правах
унутранай дакументацыі.

БЕЛАРУСКІ КАЛЯНДАР ПАМЯТНЫХ ДАТ НА ВЕРАСЕНЬ 2008 ГОДА

Працяг. Пачатак на стар. 5

20 верасня – 105 год таму, у 1903-м нарадзілася Наталля Арсеніева, беларуская паэтка (пам. 25.7.1997).

22 верасня – 105 год таму, у 1903-м нарадзіўся Хвядос Шынклер, беларускі пісьменнік (пам. 25.10.1942).

23 верасня – 215 год таму, у 1793-м скончыўся Гродзенскі сойм – апошні сойм Рэчы Паспалітай, які праводзіўся ў акружаным расійскім войскамі Новым замку і пад уцікам прыняў новую, антыхірскую канстытуцыю, а таксама даў маўклівую згоду на Другі падзел Рэчы Паспалітай (пачаўся 17.6.1793).

25 верасня – 160 год таму, у 1848-м нарадзіўся Вацлаў Федаровіч, беларускі краязнаўца, калекцыянер, юрист (пам. 25.1.1911).

27 верасня – 475 год таму, у 1533-м нарадзіўся Стэфан Баторый, кароль польскі і вялікі князь літоўскі (пам. 12.12.1586).

29 верасня – 185 год таму, у 1823-м нарадзіўся Уладзіслаў Сыракомля, беларускі і польскі паэт (пам. 15.9.1862).

30 верасня – 280 год таму, у 1728-м нарадзіўся Марцін Пачабут-Адляніцкі, астроном і асветнік ВКЛ, з 1764 г. – прафесар Віленскай акадэміі (пам. 20.2.1810).

30 верасня – 65 год таму, у 1943-м быў заснаваны Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны (адкрыты для наведання 7 лістапада 1944 г.).

1 кастрычніка – 120 год таму, у 1888-м нарадзіўся Язэп Драздовіч, беларускі мастак, скульптар, этнограф (пам. 15.8.1954).

5 кастрычніка – 275 год таму, у 1733-м карапёл польскі і вялікі князь літоўскі абранны Аўгуст Сас, курфюрст саксонскі.

7 кастрычніка – 220 год таму, у 1788-м нарадзіўся Іван Насовіч, беларускі мовазнаўца, лексікограф, фалькларыст і этнограф.

Адрас рэдакцыі:

вул. Рэвалюцыйная, 15, г. Мінск

220030, Рэспубліка Беларусь

www.zbsb.org

zbsb@lingvo.minsk.by; zbsb@tut.by

тэл./факс (+375 17) 224-79-35